

A UNIOS

Nº 24

MAIO 2019

ASOCIACION CULTURAL

Pineiróns

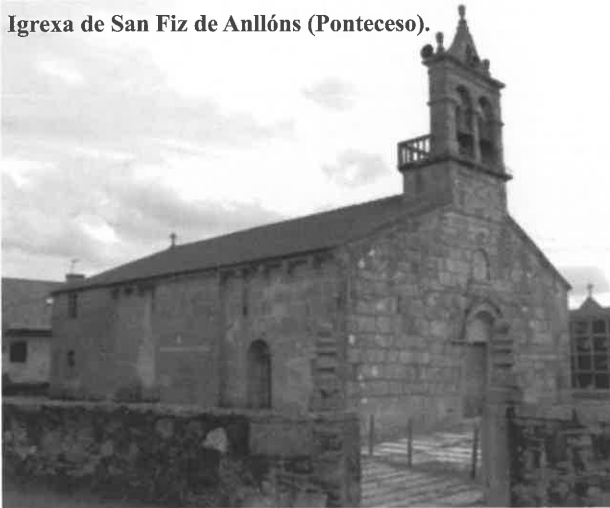

PRESENTAMOS A CÉLEBRE CAMPÁ DE ANLLÓNS (PONTECESO, A CORUÑA)

Por: Estanislao Fernández de la Cigöña Núñez / Xosé Troiano Carril

Igrexa de San Fiz de Anllóns (Ponteceso).

INTRODUCCIÓN

A nivel popular as campás máis famosas de Galicia son as de Bastavales, no concello coruñés de Brión, que inspiraron a Rosalía, pero despois séguenlle, aínda que distancia, as de Anllóns (Ponteceso), enalzadas por Eduardo Pondal en “Queixume dos Pinos”.

QUEN INFLUÍU EN QUEN

Ambos escritores foron coevos, tratáronse e coincidiron moitas veces en encontros e faladoiros. Seguramente intercambiaron os seus escritos e felicítáronse mutuamente polos éxitos conseguidos, pero nesta cuestión gaña sempre o primeiro que publica. A edición de “Cantares Galegos” data de 1863 e a de “Queixumes dos Pinos” de 1886, aínda que Pondal tamén dera a coñecer o seu poema catro anos antes, en 1882, no “Álbum da Caridade” que recollía diversas composicións presentadas aos xogos florais de Galicia. Sexa nun ou

outro caso entre os poemas de Rosalía e Pondal hai 19 ou 23 anos, segundo tomemos como referencia unha ou outra data. Por tanto, quen se puido influír polos versos rosalianos foi Pondal.

FORON AS CAMPÁS ACTUAIS AS QUE INSPIRARON A EDUARDO PONDAL?

Xa puxemos de manifesto no número anterior de Aunios que as campás de Bastavales que cantara Rosalía foron substituídas e que as que actualmente penduran no campanario da Maia nada teñen que ver con ela. En San Fiz de Anllóns sucede outro tanto: ningunha das dúas campás pode ser a que se cita nos versos de Pondal.

As campás actuais datan dos anos 1900 (a grande) e 1901 (a pequena), polo que aínda que se puxeron en vida do poeta (Morrera en 1917) son tres lustros posteriores á publicación dos seus versos. Curiosamente unha delas (a pequena) fixéraa o mesmo artesán que fundira as tres campás que agora amosa a igrexa de San Xulián de Bastavales: Melchor Ocampo con obradoiro de fundición en Arcos da Condesa (Caldas de Reis).

CAMPÁS E MORRIÑA

A campá orixinal que cantara o bardo bergantiñán estragárase tras un fortísimo vendaval que deitando a espadana, acabou coas campás, por iso substituíronse as dúas campás practicamente ao mesmo tempo.

A igrexa de San Fiz de Anllóns forma parte da Ruta Pondaliana, que a semellanza da dedicada a Rosalía, percorre os lugares máis gabados por este vate da Costa da Morte, icona destacada do chamado Rexurdimento Galego, xunto a Rosalía Castro e Curros Enríquez, entre outros.

INICIANDO A COMPOSICIÓN DE PONDAL

Mentres a composición de Rosalía non chega aos cen versos, a composición de Pondal e bastante máis longa, polo que nos conformaremos con reproducir o seu inicio para tela presente no noso maxín. Así comeza:

E ti, campana de Anllóns,
Que vagamente tocando
Derramas nos corazóns
Un bálsamo triste e brando,
De pasadas ilusións.

Alá nos pasados ventos
Primeiros da miña vida,
oio os teus vagos concertos,
Reló dos tristes momentos
Da miña patria querida.

.....

O poeta cando rememora a campá de Anllóns non se refire concretamente a unha e na espadana da igrexa sempre houbo dúas, como ocorre nunha gran parte das parroquiais de Galicia: unha maior ca outra para que as notas graves se distinguan claramente das agudas.

A IGREXA PARROQUIAL DE SAN FIZ DE ANLLÓNS

San Fiz de Anllóns é unha das 14 parroquias que constitúen o concello de Ponteceso, que forma parte das rías de Corme e Laxe, no corazón mesmo da chamada Costa da Morte.

A igrexa parroquial conserva aínda restos románicos e presenta unha espadana que se alza sobre unha base paralelepípeda que soporta dous grandes arcos de medio punto dos que penduran as campás. Remata nun frontón triangular flanqueado por pináculos con bóla nas esquinas e no vértice.

DESCRINCIÓN DAS CAMPÁS

O que os entendidos nomean terzo, medio e pé nós preferimos chamarlle cabeza, corpo e saia pois dunha maneira máis gráfica parecen reflectir as partes exteriores das campás para quen non estea ao tanto da terminoloxía especial dos sinos.

a) Campá grande, lado dereito da espadana:

Na cabeza aparecen catro cordóns e entre os dous primeiros vértese a epígrafe que di: “JHS MARIA Y JOSE ORATE PRO NOBIS”. Séguelles unha greca.

No corpo sitúase a cruz cun pedestal formado por catro chanzos, decorados a base de selos, uns en branco e outros decorados por 4 estreliñas, mentres tres cordóns lle pasan xusto por riba. A un lado e outro da cruz vese unha fileira de catro triángulos. No lado dereito da campá apréciase o debuxo dunha custodia e na banda contraria a imaxe de Santa Bárbara coa palma do martirio na man dereita e unha copa na esquerda, mentres que a torre apenas se percibe. O conxunto límitase por cruces rodeadas de pétalos y enmarcados en triángulos. Estes elementos decorativos: custodia e santa son de menor tamaño que a cruz, pois non chegan a tocar sequera os tres cordóns que pasan por riba da base daquela.

Servindo de sustentación a estes elementos decorativos aparecen outros catro cordóns. Entre os dous primeiros lémbrese aos irmáns que fixeron o pago da campá, xa que a inscrición asegura que fora unha “DONACION DE D. D. (Sic) JOSE PEDRO Y AGUSTIN VIDAL MARTINEZ AÑO 1900 SIENDO PARROCO D. JUAN A. COMBARRO DIAZ”.

Xa na saia e no lado contrario á cruz, apréciase a figura dun escudo moi pouco marcado, no que aparece un cáliz cunha hostia por riba, e dous anxos a un lado e outro que hai que adiviñar pois vense moi esvaecidos. O seu perímetro está decorado por triángulos, amosando unha coroa na parte superior. Un último cordón toca ao escudo por abaixo.

Na parte inferior deste conxunto enmárcase o nome do fundidor nunha dobre elipse coa seguinte inscrición: “JUAN M^a DE LA SOTA/ CAMPANERO/ LUGO”.

Medidas: 81 cm de altura y 99 cm de diámetro na boca, sendo o seu peso 562 kg.

Nota. A campá presenta numerosas fendas verticais e está mal colocada, xa que a cruz no canto de estar cara ao exterior vese polo interior da espadana.

Campá grande, feita en 1900 por Juan María de la Sota, campaneiro de Lugo.

Escudo e sinete co nome do fundidor na parte inferior (Campá grande).

Imaxes decorativas da campá grande: Santa Bárbara e custodia.

Campá pequena, lado esquerdo da espadana:

Dá comezo cunha greca pouco marcada, seguida de catro cordóns coa lenda “JHS MARIA Y JOSE AÑO DE 1901” entre os dous primeiros.

No corpo destaca unha cruz con pedestal de cinco chanzos, decorada a base de estrelas, cos extremos flamexados e rematados nunha pequena cruciña. Pásalle un cordón pola metade do pé da cruz.

Por debaixo da cruz e servíndolle de soporte vense catro cordóns. Entre o 2º e o 3º lese: “MELCHOR OCAMPO MEHIZO (Sic.) EN ARCOS DE LA CONDESA”.

Na saia cérrase a decoración con dúas parellas de cordóns.

Medidas: 74 cm de altura e 92 cm de diámetro na boca, tendo un peso de 451 kg.

Campá pequena de Anllóns, feita por Melchor Ocampo en 1901 en Arcos da Condesa (Caldas de Reis).

Nome do fundidor Melchor Ocampo na parte inferior da campá pequena.

OS FUNDIDORES

Melchor Ocampo pertence á saga dos campaneiros de Arcos da Condesa (Caldas de Reis, Pontevedra) que iniciaron a súa profesión no século XVII, concretamente en 1630 e que seguen aínda coa actividade. Deste fundidor coñecemos un total de 25 campás. A primeira data de 1826 (Moraima, Muxía) e a última de 1912 (Ponte do Porto, Camariñas). As veces contou coa colaboración do seu irmán José, pois este nome aparece xunto ao del nos sinetes dalgunhas campás feitas entre os anos 1894 e 1898.

De Juan María de la Sota, campaneiro da cidade de Lugo, coñecemos soamente 10 campás espalladas polas catro provincias. A primeira data de 1866 (Pequena de Requeixo, Chandrexa de Queixa, Ourense), mentres que as últimas son de 1900 (Grande de Anllóns, que recolleemos neste artigo, e pequena de Vimianzo). Posiblemente fose irmán de José de la Sota, xa que ademais da ter o mesmo apelido, residían na mesma cidade. Outra característica que os emparella é que utilizan unha decoración moi semellante, pois na única campá que fomos quen de atopar firmada por José: a grande de San Pedro de Ledoño (Culleredo, A Coruña), do ano 1892, representou, da mesma maneira que ás veces facía Juan María, a Santa Bárbara sobre unha custodia formando parte do pé da cruz.